

## СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ

### КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТЯН

*Савицький М. В.*

*д-р т. н., проф., ректор,*

*Придніпровська академія будівництва та архітектури,*

*Євсєєва Г. П.*

*д-р н. з держ. управ., проф.,*

*завідувач кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності*

*Придніпровська академія будівництва та архітектури,*

*(м. Дніпро)*

Наразі розвиток європейської спільноти характеризується тим, що у всіх розвинених країнах досягнуто значного рівня освіти, науки, культури і поряд з цими вкрай важливими галузями економіки, досягнуто значного рівня розвитку та захисту інтелектуальної власності. Європейська спільнота усвідомлює значення і роль означених галузей, визначає їх основними векторами державної політики для високо розвинутої економіки. За умов глобалізації та намагань України інтегруватися у світовий економічний, інформаційний та інші простори універсальним напрямом державної політики України як держави, що стала на шлях своєї самостійності й утвердження національної ідентичності, має стати орієнтація на освіту, науку, знання та інтелектуальну власність.

Проблемам щодо політики інтелектуальної власності в Україні, зокрема в університетах і науково-дослідних установах, присвячені праці таких учених, як П. Біленчук, Ю. Бошицький, О. Другов, В. Луць, В. Навроцький, О. Орлюк, С. Рабінович, Г. Ульянова, П. Цибульов, М. Швантнер, Ю. Шемшученко, Р. Шишка та ін. Проте в контексті концептуальних підходів щодо захисту прав інтелектуальної власності в академічному середовищі виявляється темою актуальною.

Реформи вітчизняної економіки та програми, що пропонувалися президентами та урядами України упродовж останніх років, лише формально декларували інноваційну спрямованість держави і жодним чином не вплинули на зростання попиту виробництва та потреби економіки на наукові, науково-технічні розробки.

Проблема має системний характер і зумовлена загальними принципами організації соціально-економічної діяльності України. У державі не визначені стратегічні цілі і завдання розвитку, не запроваджено довгострокове та середньострокове прогнозування і планування соціально-економічного розвитку, як це передбачено у розвинених країнах світу та державах ЄС.

Загальновідомо, що для самовідтворення наукової та освітянської сфери їх фінансування (кожної окремо) має проводитися на рівні не нижче 0,9 відсотка ВВП. Брак коштів та застарілість матеріально-технологічної бази науки суттєво обмежують можливості проведення в Україні наукових досліджень та їх виконання на світовому рівні.

Законодавство у науково-технічній сфері, що напрацьовувалося у перше десятиріччя незалежної України, у цілому створило сприятливі умови для розвитку вітчизняної науки та освіти держави. Але шляхом внесення змін та призупинення діючих норм законів воно втратило стимулюючі чинники розвитку науки, особливо в частині реалізації прикладних розробок, їх упровадження та створення ринку інтелектуальної власності. Зупинено реалізацію законів України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» [3], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [6], «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [7], стримується реалізація законів України «Про наукові парки» [4] та «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [2]. Відсутній план заходів із запровадження Концепції розвитку національної інноваційної системи. Не виконуються положення Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [5] щодо бюджетного фінансування науки на рівні 1,7 відсотка ВВП, принципи

базового і конкурсного забезпечення науки та заходи із створення сприятливих економічних умов діяльності наукових установ.

Однією з найважливіших стратегічних цілей, які в сучасних умовах має ставити перед собою українське суспільство, є пошук можливостей та вжиття дієвих заходів, спрямованих на активізацію розвитку науково-технічного потенціалу щодо прискорення технологічного розвитку економіки нашої держави, підвищення її конкурентоспроможності та інноваційності.

Безсумнівно, на перший план виходять національні інтереси, що вимагають негайних та ефективних заходів, спрямованих на збереження існуючого науково-технологічного потенціалу країни та підвищення ефективності його використання для подолання кризових явищ, що мають місце в економічному та соціальному розвитку. Без чіткої законодавчої та нормативно-правової бази, ефективної інституційної системи її використання швидко втрачаються можливості належним чином розвивати наукові дослідження, оперативно впроваджувати їх результати, реагувати на світові науково-технологічні досягнення та ефективно використовувати їх у національних інтересах.

Наразі державна система правової охорони інтелектуальної власності засвідчила низьку ефективність у розв'язанні ключових завдань і нездатність забезпечити розвиток сфери інтелектуальної власності як важливого елементу національної інноваційної системи та базису інноваційної економіки держави. Доказом цього є виняткова динамічність розвитку високих технологій та «винахідливість» окремих недобросовісних осіб, що власне є підставою для особливих вимог щодо прийняття нових нормативно-правових актів та покращення механізмів, спрямованих на захист прав та інтересів суб'єктів у даній сфері. На наше переконання основними проблемами правового регулювання інтелектуальної власності є нагальна необхідність:

У цілому, українське законодавство у розглядуваній сфері узгоджується із світовими нормами. Наразі Україна виступає учасницею

більше 20-ти міжнародних договорів та угод, що діють у сфері охорони інтелектуальної власності. Вказані міжнародні договори адмініструє Всесвітня організація інтелектуальної власності [1], а ряд їх норм імплементовано до національного законодавства. Але сьогодні наявна необхідність більш детально врегулювати правовідносини, які виникають внаслідок виконання трудових договорів або договорів про створення за замовленням об'єктів права інтелектуальної власності, а також таких об'єктів, створених за рахунок державних коштів [9]. Безумовно, підвищення існуючого рівня правового захисту суспільних відносин у цій сфері має важливе значення. Разом з тим, особливо важливим вбачається необхідність стимулювання винахідників, авторів, шляхом надання їм ряду пільг.

Варто вказати, що Концептуальними засадами розвитку сфери інтелектуальної власності, розробленими та затвердженими Державною службою інтелектуальної власності, пропонувалося створити спеціалізований суд з інтелектуальної власності. Ця ідея наразі вже втілюється в життя, так як 02 червня Верховна Рада проголосувала за закон «Про судоустрій і статус суддів», що вносився Президентом як імплементаційний щодо конституційних змін в частині правосуддя, яким створено новий спеціалізований суд – Вищий суд з питань інтелектуальної власності (глава 32, ст. 31) [8]. Чи стане новостворений суд ефективним дієвим інструментом, покаже час.

Внаслідок стрімкого розвитку інформаційних технологій відомості в мережі Інтернет поширюється миттєво. На практиці дуже часто трапляються випадки, коли таким способом поширюється інформація, яка підпадає під поняття авторських та/або суміжних прав і повинна перебувати під правовою охороною. Однак, станом на даний час у нашій державі суспільні відносини, пов'язані із поширенням інформації в українському сегменті всесвітньої мережі законодавчо не регламентовані, а механізм відновлення порушених прав таких власників – відсутній.

Важливим кроком до удосконалення прав інтелектуальної власності науково-технічної діяльності освітян є положення проте, щоб вищі навчальні заклади мали право розпоряджатися коштами, які вони заробляють за виконання науково-технічних та інших господарських робіт, безпосередньо через банківські рахунки та без лімітування їх розподілу за статтями. Нагальним є й спрощення механізму утворення державними вищими навчальними закладами господарських товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Підсумовуючи вище викладені концептуальні засади науково-технічної діяльності освітян, ми вбачаємо, що перспективи удосконалення освіти в сфері інтелектуальної власності безпосередньо пов'язуються з інноваційним потенціалом української економіки, а правовий захист у цій сфері повинен удосконалюватись настільки швидко і бути настільки універсальним, щоб відповідати новим сучасним вимогам розвинутої, наукомісткої економіки, що є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави, а базове бюджетне фінансування провідних галузевих вишів, насамперед дослідницьких, повинне здійснюватися з урахуванням їх науково-технічного потенціалу.

#### **Список використаних джерел:**

1. Постійне представництво України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві/Режим доступу <https://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/wipo>
2. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Закон України // Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16/ed20160801/conv>
3. Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій. Закон України //Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1676-15>
4. Про наукові парки. Закон України // Режим доступу <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>

5. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України / Режим доступу <https://zakon.help/law/848-VIII>
6. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Закон України. Закон України // Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
7. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків. Закон України // Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14/ed20121201>
8. Про судоустрій і статус суддів. Закон України. Документ 1402-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 28.11.2019//Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
9. Сесицький Є. Діяльність ВОІВ на сучасному етапі. Підтримка розвитку політики з інтелектуальної власності в університетах і науково-дослідних організаціях та типове положення ВОІВ / Є. Сесицький // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2016. - N 6. - С. 47-53. - с. 50

## **УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

***Вірченко В.В.***

*д.е.н., доцент кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки  
Київський національний університет імені Тараса Шевченка  
м. Київ, Україна*

Кардинальні структурні зміни в системі економічних відносин, які відбуваються в умовах постіндустріальної трансформації і глобалізації економіки, зумовлюють перетворення інтелектуального капіталу в стратегічний актив підприємства, а комерціалізацію інтелектуальної власності та активне впровадження інновацій – в основне джерело конкурентоспроможності підприємства на глобалізованих товарних ринках, що сприяє нарощуванню ділової репутації підприємства, підвищенню рентабельності його діяльності та розширенню кола лояльних споживачів